

**Монахов Ілля**  
студент 1 курсу ОС «Магістр»  
спеціальності «Екологія»,  
Науковий керівник: **Чикуркова А.Д.**,  
д.е.н., професор кафедри менеджменту,  
публічного управління та адміністрування  
Подільський державний аграрно-технічний університет,  
м. Кам'янець-Подільський

## **СУТНІСТЬ, ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Екологічний менеджмент — ініціативна й результативна діяльність економічних суб'єктів, спрямована на досягнення їхніх власних екологічних цілей, проектів та програм, розроблених на основі принципів екоефективності й екосправедливості. Екологічний менеджмент можна трактувати як екологічно безпечне управління виробництвом, за якого досягається оптимальне співвідношення між екологічними та економічними показниками.

Перший етап розвитку екологічного менеджменту був реактивним, зосередженим лише на виконанні обов'язкових законодавчих вимог, а довготерміновий стратегічний підхід не використовувався. Застосування підходів і принципів екологічного менеджменту на промислових підприємствах пов'язували з додатковими накладними витратами, переважно акцентуючи на боротьбі з уже спричиненим забрудненням. Компанії залагоджували екологічні проблеми в міру їх виникнення.

Другий етап розвитку екологічного менеджменту на підприємствах характеризувався обмеженим стратегічним підходом, відповідно до якого витрати, пов'язані з використанням екологічного менеджменту, розглядались як неминучі довгострокові витрати, насамперед задля уникнення майбутніх зобов'язань. Підприємства і надалі орієнтувалися на формальне дотримання вимог природоохоронного законодавства.

Третій етап розвитку екологічного менеджменту розпочався нещодавно, переважно у розвинених країнах, однак і країни, що розвиваються, роблять активні кроки в цьому напрямку. Характерними рисами сучасного етапу розвитку екологічного менеджменту є:

- визнання факту, що екологічний менеджмент є невід'ємним складником стратегічної лінії поведінки і розвитку компанії в довгостроковій перспективі;

- використання екологічного менеджменту розглядають як цілком виправдані виробничі витрати;

- зорієнтованість корпорацій під час розв'язання екологічних проблем на якість продукції, інтереси суспільства і потреби споживачів, що вимагає використання цілісного підходу до обліку екологічних витрат на рівні компанії;

- вимога до промислових підприємств неухильно дотримуватися екологічних принципів і видобувати ефективну систему екологічного менеджменту. Завдяки посиленню вимог екологічного законодавства і активному запровадженню превентивних природоохоронних заходів багатьом країнам вдалося досягти значних успіхів у розв'язанні екологічних проблем. Суспільство і виробники продукції змінили своє ставлення до довкілля й екологічні питання почали відігравати вагомую роль у процесі прийняття рішень. Поруч із підвищенням вимог до якості продукції на міжнародних ринках, зокрема європейському, невпинно суворішають й вимоги до екологічних характеристик товарів і послуг, а також до виробничих процесів. Зміни, які відбулися в галузі екологічного менеджменту впродовж останніх десятиріч, цілком відповідають закономірностям розвитку суспільства загалом. Виділяють декілька сучасних тенденцій, які спричинилися до якісно нового сприйняття природоохоронних питань виробниками:

- споживачі почали ставитись до вибору товарів більш свідомо і відповідально з погляду екології точки зору (зважаючи на те, що рівень екологічної свідомості споживачів від країни до країни різний, то й природоохоронна діяльність підприємств цих країн має свої особливості);

- у багатьох країнах сьогодні істотно розширилося поняття екологічної відповідальності. Якщо раніше вона була обов'язком лише підприємств, які безпосередньо забруднювали довкілля, то сьогодні до цієї категорії відносять також страхові компанії і банки, які обслуговують підприємства, і навіть потенційних покупців. Зважаючи на те, що страхові компанії не зацікавлені виплачувати величезні суми на відшкодування екологічних збитків, а банки, своєю чергою, почали дуже прискіпливо ставитися до фінансування проектів із невизначеними екологічними наслідками, промисловці дедалі частіше змушені більше уваги приділяти екологічному менеджменту;

- останніми роками акцент природоохоронної діяльності зміщується із самого забруднення на джерела, що його спричиняють. До таких джерел іноді зараховують і товари. Це – перехід від політики охорони природи "на кінці труби" (end-of-pipe) до більш системних і превентивних заходів стосовно забруднення – методології "початку труби";

Екологічний менеджмент спрямовується на досягнення екологічних цілей і завдань, розроблених самим економічним суб'єктом з урахуванням специфічних чинників діяльності виробництва. До характерних рис екологічного менеджменту належать:

- перевага результатів менеджменту над процесами їхнього досягнення;
- усебічне врахування негативних результатів;
- активність, пошук нових можливостей і шляхів, творчий підхід;
- практична неможливість і непотрібність імітування та фальсифікації ефективної діяльності.

Основними функціями екологічного менеджменту є:

1. Аналітична функція – оцінка та аналіз екологічних впливів, взаємодій та еколого-економічних наслідків виробничо-господарської діяльності з метою визначення поточного (еколого-економічного) стану об'єкта господарювання.

2. Функція прогнозування – розробка пропозицій і рекомендацій щодо підвищення еколого-економічної ефективності підприємства з урахуванням

динаміки зовнішніх процесів з метою забезпечення сталого розвитку виробництва і суспільства.

3. Функція планування – визначення основних принципів і напрямів покращення екологічних характеристик виробничого процесу і розвитку виробництва з урахуванням наявних аналітичних і прогностичних даних.

4. Управлінська функція – методологія прийняття екологічно-виважених рішень та їх координування.

5. Організаційна функція – налагодження природоохоронної діяльності та організаційних відносин між різними підрозділами для досягнення запланованих екологічних показників діяльності.

6. Інтеграційна функція – інтегрування екологічних вимог і принципів діяльності в усі етапи і ланки менеджменту підприємства.

7. Функція внутрішнього контролю – постійна самооцінка відповідності діяльності встановленим зовнішнім і внутрішнім екологічним вимогам та налагодження для цього системи екологічного обліку, екоконтролінгу і внутрішнього екологічного аудиту.

8. Інформаційна функція – внутрішнє і зовнішнє поширення екологічної інформації з метою підвищення рівня екологічної освіченості і свідомості персоналу та формування екологічного іміджу підприємства.

9. Мотиваційна функція – розробка і використання стимулів і заохочень для ефективної взаємодії суб'єктів спільної діяльності з метою дотримання ними екологічних вимог.

Отже, екологічний менеджмент можна запровадити практично як на будь-якому промисловому підприємстві, так і у сфері послуг. Його використовують як великі, так і середні та малі підприємства. Наприклад, системи екологічного менеджменту функціонують на хімічних заводах, підприємствах роздрібно́ї торгівлі, в туристичних фірмах, комунальному господарстві тощо.

## Список використаних джерел

1. Лисенко Ю., Садеков А. Екологічний підхід до управління підприємством: проблеми і перспективи// Економіка України. 2003. – № 5. – С. 33-40. [http://www.dgma.donetsk.ua/science\\_public/ddma/2012-1-26/article/12ZIVSED.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/ddma/2012-1-26/article/12ZIVSED.pdf)
2. Максимів Л.І. Екологічний менеджмент в системі корпоративного управління// Тези доповідей науково-практичної конференції "Розвиток корпоративного управління і глобальному середовищі". – Тернопіль: ТОВ "Поліграфіст", 2004. – С. 84-87. [http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2010\\_21/Zb21\\_26.pdf](http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2010_21/Zb21_26.pdf)
3. Пахомова Н., Эндрес А., Рихтер К. Экологический менеджмент. СПб.: Питер, 2003. – 544 с. <https://www.twirpx.com/file/1235265/>
4. Національна екологічна політика України: стратегічні оцінки і рекомендації/ Стратегічний документ під заг. ред. В. Шевчука, В. Кухаря, Ю. Щербака, В. Толкачова. – К., 2007. – 57 с. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/95215363>

**Нестерук Каріна**

студентка 4 курсу

спеціальності «Менеджмент»

Науковий керівник: **Нісходовська О.Ю.,**

к.е.н., асистент кафедри економіки,

підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

## ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Жодне сучасне підприємство не може дозволити собі такої розкоші, щоб спочатку залучати кошти, а потім перетворювати їх у фінансові ресурси для подальшого використання. По-перше, жодна гривня не надходить до підприємства просто так. Обов'язково проти кожної гривні, залученої підприємством, виступає або товар, або його зобов'язання у вигляді цінних